

Tokat İlinde Orman Ürünleri Endüstrisinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Murat SAYILI¹, Mehmet ÖZBAYRAM²

Özet

Bu çalışmada; Tokat ilinde orman ürünleri endüstrisindeki işletmelerin mevcut durumları, sorunları ve çözüm önerileri ortaya konmuştur. Araştırmada; Kasım-2011 ile Şubat-2012 tarihleri arasında 83 adet işletme ile anket yapılmıştır. İşletmelerin önemli bir bölümü merkez ilçede olup şahıs işletmesidir. İşletmelerde ortalama 4,91 kişi çalışmaktadır ve bunların yaklaşık yarısı işçidir. İşletmelerin %77,11'i atölye şeklinde üretim yapmaktadır ve daha çok mobilya üretilmektedir. Yıllık kapasite kullanımı ortalaması %57,83'tür. İşletmelerin yaklaşık yarısı üretimde yeni teknolojileri kullanmaktadır. İşletmelerin %95'i ürünlerini kendileri pazarlamaktadır. İşletmelerin yerel ve merkezi yönetim ile birlikte bağlı oldukları üst kuruluşlarından önemli beklentileri bulunmaktadır. İşletmelerin çoğunluğunun kalifiye eleman bulma, yerli hammadde temini, düşük kapasite kullanımı, teknoloji talep ve finansman yetersizliği, enerji maliyetinin yüksekliği gibi birçok problemler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orman Ürünleri Sanayi, Mobilya, Tokat İli

Present Status, Problems and Suggestions of Forest Products Industry in Tokat Province

Abstract

In this study; the status of forest products enterprises in Tokat province, their problems and solution suggestions were evaluated. 83 enterprises were interviewed during the study period between November 2011 and February 2012 and the data were analyzed. A sizeable portion of the enterprises are individually owned and located in the central town. Enterprises employ an average of 4,91 persons and approximately half of them are workers. 77,11% of enterprises are workshops and produce mostly furniture. Annual capacity utilization is 57,83%. Around half of the enterprises use new technologies in production. 95% of them market their products themselves. Enterprises have high expectations from local and central administrations as well as from higher institutions they are affiliated with. The majority of the enterprises have many problems, including finding qualified personnel, local supply of raw materials, low capacity utilization, lack of finance and high cost of energy.

Keywords: Forest Products Industry, Furniture, Tokat Province

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Tokat-TÜRKİYE
E-posta: muratsayili@yahoo.com, murat.sayili@gop.edu.tr

² Bozok Üniversitesi, Yozgat-TÜRKİYE

Giriş

Türkiye’de nüfusun hızla artmasına karşın doğal dengenin en önemli unsuru olan orman varlığı hızlı bir biçimde azalmakta ve buna paralel olarak da orman ürünleri sanayisinde sorunlar hızla büyümektedir. Orman ürünleri sanayisindeki arz ve talep dengesizliği ile diğer taraftan bu iş kolunda çalışan küçük ve orta ölçekli işletmelerin sorunlarının birlikte dikkatle incelenmesi gerekmekte olan iki önemli konu olduğu belirtilmektedir (Cındık vd., 1997).

Orman ürünleri sanayisinde üretilen ve pazara sunulan ürünler, insanların çalışma ve dinlenme gibi her türlü yaşam ortamında karşılaştığı ve birebir etkileşim içerisinde olduğu ürünlerdir. Odun ve odun esaslı ürün çeşitlerinin sayısının 5 bini aştığı bilinmektedir. Bu nedenle bu sanayi dalının toplam üretime doğrudan katkısının yanında, dolaylı ve rakamla ifade edilmesi pek de olanaklı olmayan önemli bir katkısı bulunmaktadır (Togay, 2002).

Bilindiği üzere orman ürünleri sanayi grubu çeşitli dallarda üretim faaliyetlerinde bulunmakta ve çok çeşitli materyaller kullanmaktadır. Üretimde kullanılan materyaller; doğal hammaddeler (değişik özelliklerde endüstriyel odun), yarı işlenmiş hammaddeler (yonga levha, MDF, kontrplak, ağaç kaplama vb.) ve işlenmiş gereçler (çivi, zımpara, ray, kumaş vb.) şeklinde olmak üzere 3 genel başlık altında toplanmaktadır. Kullanılan malzeme çeşitliliğine karşılık, sanayiye yön vermede ve tanımlamalarda endüstriyel odun hala önemini korumaktadır. Bu yönden bakıldığında endüstriyel odun hammaddesine, dolayısı ile de orman kaynağına vurgu yapılması gerekmektedir (Ayting, 2006).

Orman ürünleri sanayi; “*ormanlardan elde edilen birincil ve ikincil ham ürünlerin özellikle odunun çeşitli alet ve makinelerle işlenerek son kullanım için uygun hale getirilmesini sağlayan işletmelerin oluşturduğu bir sanayi dali*” olarak tanımlanabilmektedir (Aksu, 2001; Cındık vd., 1997). Birinci imalat sanayi grubu; kereste endüstrisi, levha endüstrisi (kaplama, kontrplak, kontra tabla, yonga levha, lif levha vb.), kâğıt hamuru ve kâğıt endüstrisi gibi üretimlerden teşkil edilmektedir. İkinci grupta; parke, doğrama, mobilya, prefabrik ev üretimi gibi faaliyetler yer almaktadır. Üçüncü grupta ise; müzik aletleri, ayakkabı kalıbı, ahşap oyuncak, ahşap torna mamulleri, kalem sanayi vb. bulunmaktadır (Ayting, 2006).

Orman ürünleri sanayi diğer sanayiler arasında üretim, istihdam, ihracattaki payı vb. parametreler açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu sanayi kolunun ihracatının genel üretim sanayi ihracatı içindeki payı yaklaşık %2 ve toplam ihracat içindeki payı ise %1,4’tür. İthalatının üretim sanayi ithalatındaki payı %2,1 ve toplam ithalattaki payı ise %1,9’dur. Orman ana

ürünleri ihracatının yaklaşık %70'ini mobilya ürünleri, kereste ve doğramalar oluşturmaktadır (Anonim, 1995).

Türkiye'de imalat sanayi içerisinde yer alan orman ürünleri sanayi işletmeleri, işyeri sayısı itibarıyla %25 düzeyinde bir ağırlığa sahip olup istihdam oluşumunda %10'luk payı elinde bulundurmaktadır (Akyüz, 1995).

Ekonomik kalkınma ve gelişmenin temel yapı taşlarını imalat sanayi içerisinde yer alan işletmeler oluşturmaktadır. Bu sanayi kuruluşları tarafından yönlendirilen üretim faaliyetleri ülkenin iç ve dış piyasalarda rekabet edebilir konumlara taşınmasını sağlamakta ve potansiyel kaynaklarının kullanım düzeyini artırmaktadırlar. Bu nedenle ülkelerin sahip oldukları kaynaklar kapsamlı bir düzeyde analize tabii tutulmalı ve ihracat/ithalat olgusu içerisinde ülke ekonomisine katkı sağlayacak düzeye taşınmalıdır. İşyeri ve istihdam alanında sahip olunan bu yüksek değerler, ekonomik kalkınma ve büyüme rakamları içerisinde istenilen boyutlara taşınmamaktadır. İşletme yönetiminde oluşan işletmecilik problemleri de işletmelerin önemli yöneticilik sorunları ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Akyüz vd., 2004).

Türkiye'de orman ürünleri sanayinin (ahşap yapı sektörü, kereste ve parke endüstrisi, mobilya sanayi) mevcut durumunu ve sorunlarını ortaya koymak üzere yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır (Akyüz, 1995; Akyüz, 2000; Bektaş, 2000; Togay, 2002; Serin vd., 2002; Akyüz vd., 2004; Çolakoğlu, 2004; Aksoy, 2006; Aytin, 2006; Yaman, 2006). Araştırma bölgesi olarak seçilen Tokat ilinde ise bu konuda herhangi bir çalışma bulunmadığından dolayı yapılan çalışma orijinallik arz etmektedir.

Bu araştırma; Tokat ilindeki orman ve orman ürünleri sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin mevcut durumlarının belirlenmesi, varsa sorunların ortaya konulması ve bunlara ilişkin çözüm önerileri sunmak için yapılmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini, Tokat ili genelinde orman ürünleri sanayinde faaliyet gösteren 83 adet işletme ile yapılan anket verileri oluşturmaktadır. Ayrıca, konu ile ilgili daha önce yapılmış tez, makale gibi çalışmalar ile birlikte Türkiye geneli ve Tokat ilindeki kurum/kuruluşların rapor, istatistikler vb. kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Bu çalışma ile genel olarak; Tokat ilindeki orman ürünleri sanayisinin mevcut durumunu saptamak, sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle orman ürünleri sanayi alanında

faaliyet gösteren firmaların görüşlerini alabilmek amacı ile bilgi toplama formu (anket formu) oluşturulmuştur.

Anket uygulanacak işletme sayısının belirlenmesinde *tam sayım yöntemi* uygulanmıştır. Tokat İli TESOB (Tokat Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği) kayıtlarına göre, ilde orman ürünleri sanayinde faaliyet gösteren toplam 89 adet işletme bulunmaktadır (Anonim, 2012). Bunlardan 6 adeti faaliyetlerini durduğu için ancak 83 adet işletme ile anket yapılabilmektedir.

Anketler bizzat araştırmacı tarafından işletmelerin bulunduğu yerde işletme yetkilisi ile Kasım 2011-Şubat 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anketler sonucu elde edilen veriler herhangi bir gruplandırmaya tabi tutulmadan bir bütün olarak değerlendirilmiş, aritmetik ortalama ve yüzde hesaplamalar ile çizelgeler halinde sunulmuştur.

Araştırma Bulguları

İncelenen İşletmelerin Mevcut Durumu

İncelenen işletmelerin %34,94'ünün 2000 ve öncesi yıllarda, %20,48'inin 2001-2004 yılları arasında, %38,56'sının ise 2005 ve sonrası yıllarda kurulduğu belirlenmiştir. İncelenen işletmelerin en son 2008 yılında kurulduğu (%6,02) saptanmıştır.

İşletmelerin %96,39'u il merkezinde iken %2,41'inin Almus ve %1,20'sinin de Reşadiye ilçesinde olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler, işletmelerin çoğunluğunun il merkezinde yoğunlaştığını göstermektedir.

İşletmelerin %61,45 gibi büyük bir çoğunluğunun kuruluş sermayelerinin 10 000 TL'den az olduğu saptanmıştır. Bu durum, işletmelerin çoğunluğunun küçük ölçekli işletmeler şeklinde olduklarını göstermektedir. İncelenen işletmelerde işletme başına düşen kuruluş sermayesinin ortalama 21 981,93 TL olduğu hesaplanmıştır.

İşletmelerin açık ve kapalı alanları incelendiğinde; toplam kullanım alanlarının (804,82 m²/işletme) %57,11'i açık alan (459,64 m²/işletme) ve %42,89'unun ise kapalı alandan (345,18 m²/işletme) oluştuğu belirlenmiştir.

İşletmelerin hukuki yapılarına bakıldığında, %63,86 gibi büyük bir çoğunluğunun şahıs işletmesi, %33,73'ünün limited ve %2,41'inin de anonim şirket olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin kuruluş durumları incelendiğinde %61,45'inin ortaklık sonucu kurulduğu ve %38,55'inin ise kendi teşebbüsü olduğu saptanmıştır.

İncelenen işletmelerin %62,65'inin Marangozlar Odası ve geriye kalan %37,35'inin de TESOB'a kayıtlı olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin tamamının KOSGEB (T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı), %79,52'sinin Marangozlar Odası ve %22,89'unun da TESOB ile kendi yürüttükleri faaliyet alanlarıyla ilgili diyalog içerisinde buldukları belirlenmiştir.

İncelenen İşletmelerin Personel Durumu

İncelenen işletmelerde çalışan toplam personelin (4,91 kişi/işletme) %7,12'sinin geçici işçi, %35,29'unun daimi işçi, %34,31'inin teknik personel ve %23,28'inin de idari personel olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerde çalışan teknik elemanların sayılarına bakıldığında ise, toplam teknik eleman sayısının %49,82 gibi yarıya yakın bir kısmını Meslek Lisesi mezunundan oluştuğu ve %47,27'lik bir kısmının Meslek Yüksek Okulu mezunu, buna karşın Mühendis olarak çalışanların sayısının ise çok az olduğu (%2,91) görülmüştür. Veriler incelendiğinde, orman ve orman ürünleri sanayinde faaliyet gösteren işletmelerde personelin tamamına yakın kısmının işin temelinden yetiştiği yani meslek liselerinden yetiştiği görülmektedir ki bu da mesleğin geleceği adına güzel bir durumdur.

İşletmelerin tamamının kendi tanıdıkları aracılığıyla eleman ihtiyacını karşılama yöntemini kullandığı (güvenilir olunması, iki taraf arasındaki herhangi bir ihtilaf halinde yine tanıdıklardan yardım istenilmesi gibi nedenlerle) saptanmıştır. Bununla birlikte, Meslek Lisesi mezunlarından (%22,89), diğer firmalardan transfer ederek (%20,48) ve İş ve İşçi Bulma Kurumu'ndan (%13,25) da eleman tedarik edilmektedir.

İncelenen işletmelerde çalışanları için sosyal tesis ve imkânlar sunanların oranı %46,99'dur. İşletmelerde çalışan personele sunulan sosyal tesis ve imkânların var olması ve hizmete sunulması, çalışan personelin çalışma isteğini ve işi sahiplenmesi durumunu ortaya çıkaracaktır ki bu da işyerinde verimi ve kaliteyi olumlu yönde arttıracaktır unutulmamalıdır. İncelenen işletmelerde çalışanların hizmetine sunulan sosyal tesis ve imkânların çeşidine bakıldığında ise; %84,62'sinde personel servisi, %66,67'sinde yemekhane imkânı ve %2,56'sında ise lojman olduğu görülmektedir. Çalışan personelin işe gidiş-gelişlerinde servis ve kalacak lojman olması çalışan personele olumlu yansıtacağı, dolayısıyla işyerinde verimin ve kalitenin artmasını olumlu etkileyeceği unutulmamalıdır.

İşletmelerin %4,82'sinde işgücü temininde bir sorunla karşılaşmadığı belirlenmiştir. Bu işletmelerin tümü işgücü ihtiyacını kendi çevrelerinden

karşılıdığı ve yine tamamının zaman zaman da olsa problemle karşılaştıkları durumlarda da geçici işgücü teminine gittikleri tespit edilmiştir. Buna karşın işgücü temininde sorunla karşılaşan işletmelerin (%95,18) karşılaştıkları problemler; istenilen vasıfta işçi bulunamaması (%100,00), işçi ücretlerinin yüksek olması (%97,47), devlet desteğinin yetersiz olması (%87,34), yetiştirilen kalifiye elemanların işten ayrılarak kendi işyerlerini açması (%62,03) ve istenilen sayıda işçi bulunamaması (%16,46) olarak tespit edilmiştir. Ancak işçiler açısından bakıldığında ise, işçi ücretlerin çok düşük olması ve çalışanın ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu söylenebilir. Zira çalışan personel ücret yönüyle tatmin olmalı ki, kendini işine versin ve kaliteli bir işçilik ortaya koysun. İstenilen vasıflarda personel bulunamıyorsa, vasıf arttırıcı kurslar düzenleme gibi çözümler düşünülebilir.

İncelenen İşletmelerin Hammadde Temin Durumu

İncelenen işletmelerin üretimde kullandıkları hammaddelerin temin edildiği yerlere ve oranlarına bakıldığında; işletmelerin tamamının il ve ilçelerden (maliyeti ve dolayısıyla tüketiciye sunacakları ürünün satış fiyatını düşürebilmek amacıyla), %92,77'sinin diğer illerden hammadde aldıkları ve %2,41'inin de kendi imal ettikleri hammaddeleri üretimde kullandıkları saptanmıştır. Diğer yandan, üretimde kullandıkları hammaddelerin %50'den azını diğer illerden sağlayan işletme oranı ise %94,81'dir.

İşletmelerin üretim çeşitlerine göre yıllık hammadde ihtiyaçlarına bakıldığında; tüm işletmelerin kereste ve tabaka malzeme kullandıkları belirlenmiştir. İşletmelerin yıllık ortalama kereste ihtiyaçlarının 223,96 m³ ve tabaka malzeme ihtiyaçlarının da 1249,35 tabaka olduğu saptanmıştır.

İşletmelerin tamamının tüccardan doğrudan, %31,33'ünün direkt olarak köylüden, %7,23'ünün Orman Genel Müdürlüğü'nün piyasa satışlarından, %2,41'inin yurtdışından ve %6,02'sinin de diğer şekillerde hammadde temin ettiği belirlenmiştir. Hammadde temininin çoğunlukla tüccar ya da köylüden direk (aracısız) alınması maliyetleri düşürme amaçlıdır.

İncelenen işletmelerin hammadde alımı yaparken; %98,80'inin çek ve senet, %95,18'inin vadeli ve %83,13'ünün de nakit ödeme yaparak hammadde veya malzeme alımı yaptıkları belirlenmiştir. İşletme yetkililerinin hammadde temin yaparken genellikle uzun süreye yaymaya çalışmalarının nedeninin; işletmenin sermaye darlığından ve borcu kısa vadede ödeyememe kaygısından olduğu söylenebilir.

İşletmelerin %93,98'i hem sonbahar ve hem de ilkbahar mevsiminde, %69,88'i yaz ve %13,25'i de kış mevsiminde odun hammaddesi arzının

yükseldiğini belirtmişlerdir. İşletmelerin en fazla odun hammaddesi temin ettikleri aylar, sırasıyla; Eylül (%98,80), Ekim (%93,98), Nisan (%83,13), Mayıs (%78,31), Haziran (%72,29), Temmuz (%69,88), Ağustos (%63,86), Aralık (%13,25), Ocak (%13,25), Şubat (%9,64), Mart (%7,23) ve Kasım (%3,61) olarak tespit edilmiştir.

Görüşülen işletmelerin %83,13'ünün odun hammaddesini depolama yaptığı (işletmelerden %76,81'inin 3 aylık ve %23,19'unun ise 6 aylık sürelerle) belirlenmiştir. İşletmelerin %72,46'sında fırınlama, %18,84'ünde kimyasal koruma, %7,25'inde havuzlama ve %7,25'inde de yağmurlama yöntemleri kullanılarak depolama işlemleri gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

İncelenen işletmelerin odun hammaddesi temininde dikkat ettikleri konulara bakıldığında; üretim amacına uygun nitelikte olmasına işletmelerin tamamı dikkat ederken, %92,77'sinin ödeme koşullarına uygunluğuna ve %16,87'si hammadde fiyatının düşük olmasına dikkat etmektedir.

İşletmelerin %61,45'inin hammadde temininde sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir. İşletmelerin tamamı "*hammaddenin yerli kaynaklardan temin edilmesi, ancak arz yetersizliği bulunması*" ile "*hammadde fiyatlarının yüksekliği*" sorunları ile karşılaşırken, %43,14'ü ise "*özel renklerin piyasaya verilmemesini*" sorun olarak görmekte-dirler. Hammadde temininde herhangi bir sorunla karşılaşmayan işletmeler bunun sebeplerini; %90,63 ile "*hammadde alınan işletmelerin sağlam ve güvenilir işletmeler olması*", %75,00 ile "*alımların genelde fazla miktarda yapılıp, depolarda stoklar yapılması*", %68,75 ile "*hammadde alımlarının genelde hammaddenin bol olduğu aylarda yapılması*" ve %3,13 ile "*hammaddeyi kendi işletmelerinden aldığı için bir sıkıntı çekilmemesi*" olarak belirtmişlerdir.

İncelenen işletmelerin dış pazarlardan Türkiye'ye hammadde getirilmesinden etkileme durumu incelendiğinde; işletmelerin yarıdan fazlası (%59,04) hammadde fiyatlarında herhangi bir değişiklik olmadığını, buna karşın %40,94'ü hammadde fiyatlarının düşmesine neden olduğunu, %26,51'i hammadde kalitesinin yükselmesini ve %24,10'u ise istenilen kalite ve miktarda hammadde bulunmasını sağladığını belirtmişlerdir.

İncelenen İşletmelerin Üretim Durumu ve Üretilen Ürünler

İncelenen işletmelerde birçok ürün üretilmekte olup üretilen ürünün kalitesini etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. İşletmelerin tamamı kalifiye elemanın ürün kalitesini belirleyen ana unsur olduğu düşünürken %83,13'ü hammadde kalitesini ve %87,95'i de kullanılan teknolojiyi bu alandaki önemli faktör olarak görmektedir.

İşletmelerin tamamı ürünlerin üretimindeki maliyetlerin, %71,08'i genel ekonomik faktörlerin, %63,86'sı diğer firmaların satış fiyatlarının, %10,84'ü ürünün pazarlandığı yerin ve %8,43'ü de ürünün hitap ettiği tüketici tipinin fiyatlandırmada etkili olduğunu belirtmiştir.

İncelenen işletmelerin %77,11'i üretimine atölye olarak devam ederken, %15,66'sı işleme, %10,84'ü fabrika şeklinde üretim, %8,43'ü pazarlama, %7,23'ü fason üretim ve %1,20'si de dış ticaret yapmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde, işletmelerin küçük ölçekli olduğunu göstermektedir.

İşletmelerin büyük bir çoğunluğunun (%91,57) mobilya ve doğrama konusunda üretim yaparken, %61,45'i yonga levha, %28,92'si kaplama, %21,69'u kereste, %6,02'si palet, %3,61'i parke ve %2,41'i de diğer konularda üretim yapmaktadırlar. Birçok kişinin hazır mobilya yerine ihtiyacı olanı siparişle yaptırma eğiliminde olması, işletme sahiplerinin de bu alana yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

İşletmelerin %95,18'inin sipariş üzerine üretim yaptıkları belirlenmiş olup, bazılarının da parti tipi (%38,55), fason (%10,8) ve seri (%2,41) üretim şekillerinin olduğu, bununla birlikte bazı işletmelerin ise (%12,05) ürünlere göre bazen seri ve bazen de sipariş usulü üretim yaptıkları saptanmıştır.

Görüşülen işletmelerin yıllık üretim kapasiteleri incelendiğinde, işletmelerin %28,92'sinin yıllık ortalama 742,71 takım mobilya ve %68,67'sinde yıllık ortalama 188,6 tabaka mobilya üretim kapasitesi olduğu belirlenmiştir. Yine işletmelerin %19,28'inin yıllık ortalama 187,5 m³ kereste üretimi kapasitesinde olduğu, %6,02'sinde yıllık ortalama 5 000 adet palet üretimi kapasitesinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca %1,2'sinde ise yıllık ortalama 5 000 adet kapı üretimine sahip olduğu saptanmıştır.

İşletmelerin son 1 (bir) yılda içerisinde; %91,57'sinin %50-75 arası (ortalama %56,97), %6,02'sinin %76 ve üstü (ortalama %80,00) ve %2,41'inin de %50 ve aşağı (ortalama %35,00) kapasitede çalıştıkları tespit edilmiştir. Tam kapasite ile çalışan hiçbir işletme bulunmamaktadır. Tüm işletmeler ortalaması itibariyle yıllık kapasite kullanımı %57,83'tür. İncelenen işletmelerde yıllık kapasite kullanım oranlarının; 2006 yılında %67,11, 2007 yılında %72,17, 2008 yılında %70,73, 2009 yılında %68,73, 2010 yılında %61,14 ve 2011 yılında %58,25 olduğu, ayrıca 2006-2011 yılları arasındaki ortalama yıllık kapasite kullanım ortalamasının %66,36 olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin tam kapasite ile çalışmama nedenleri; %97,59 ile piyasa istikrarsızlığı, %97,59 ile talep, %75,90 ile personel,

%68,67 ile teknoloji, %66,27 ile finansman, %15,66 ile hammadde ve %1,20 ile de enerji yetersizlikleri olarak tespit edilmiştir.

İşletmelerdeki üretimde kullanılan teknolojilerin %50,60 oranında yeni olduğu, kalan %49,40'ında ise eski teknoloji kullanıldığı belirlenmiş olup, yeni teknoloji kullananların %97,59'unun yerli ve %3,61'inin de ithal teknoloji kullanmayı tercih ettiği belirlenmiştir. Yerli teknolojiyi kullanan işletmelerin bakım maliyeti, yedek parça ve servis kolaylığı nedenleriyle yerli teknoloji tercih ettikleri söylenebilir. İncelenen işletmelerden üretimde eski teknolojileri kullananların %97,59 gibi tamamına yakın bir kısmı eski ama yerli teknoloji kullanmayı tercih ettiği saptanmıştır. Üretimde eski teknolojileri kullananların tamamının kullandıkları teknolojileri yenilemeyi düşündükleri görülmüştür. Ancak işletme ölçeğinin küçük olması ve makine değiştirme için ayrılan bütçelerin yetersiz olması sonucu değiştirme düşüncesi uygulamaya geçmeden bitmektedir.

İşletmelerde kullanılan makinelerin mevcut durumları ve miktarlarına bakıldığında; işletmelerin %95,18'inde Daire Testere Makinesi (1,75 adet/işletme), %75,90'ında Kompresör (1,16 adet/işletme), %66,27'sinde Dikey Delik Makinesi (1,02 adet/işletme), %61,45'inde Planya Makinesi (1,41 adet/işletme), %54,22'sinde Yatay Freze Makinesi (1,02 adet/işletme), %53,01'inde Kalınlık Makinesi (1,18 adet/işletme), %48,19'unda Şerit Testere Makinesi (1,58 adet/işletme), %40,96'sında Dikey Freze Makinesi (1,03 adet/işletme), %37,5'inde Bantlama Makinesi (1,35 adet/işletme), %30,12'sinde Zımpara Makinesi-Bant (1,16 adet/işletme), %27,71'inde Yatay Delik Makinesi (1,04 adet/işletme), %24,10'unda Laminat Kaplama Makinesi (1,10 adet/işletme), %22,89'unda Şerit Bileme Makinesi (1,05 adet/işletme), %13,25'inde Bıçak Bileme Makinesi (1,00 adet/işletme), %2,41'inde ise Sanayi Yatak Kesim Makinesi, Sanayi Yatak Dikiş Makinesi ve Yatak Yay Bağlama Makinesi (1,50 adet/işletme) vardır.

İşletmelerin %96,39'unun üretimde Kalite ve Standardizasyon uygulamasını kullanmadığı belirlenmiş olup bunun birçok nedeninin olduğu ifade edilmiştir. Bunlar; %91,25 ile işletme üretim ölçeğinin küçük olması nedeniyle kalite ve standardizasyon zorunluluğunun olmaması, %35,00 ile kalite güvence belgesi gerektirecek bir işe hiç girilmediği için ihtiyaç duyulmaması, %13,75 ile bu uygulamaya geçmenin çok maliyetli olması ve %1,25 ile bu uygulama için başvurunun yapıldığı ve işlemlerin devam etmesidir. Ayrıca, üretimlerinde kalite ve standardizasyon uygulaması olan işletmelerin %66,67'sinin TSE, geri kalanı ise ISO kullandığı belirlenmiştir.

İşletmelerin %97,59'unda Kalite Güvence Sistemi Belgesi olmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedenleri; %90,12 ile üretim ölçeğinin küçük olması nedeniyle belge almanın zorunlu olmaması, %82,72 ile bu uygulamaya geçmenin çok maliyetli olması, %29,63 ile kalite güvence belgesi gerektirecek bir işe hiç girilmediği için ihtiyaç duyulmaması, %28,40 ile üretilen ürünleri satın alanların böyle bir belge istememesi ve %1,25 ile de gerekli başvuruların yapıldığı ve işlemlerin devam ettiği belirtilmiştir.

Bununla birlikte, Kalite Güvence Sistemi Belgesi olmayan işletmelerin %97,53'ünde bu belgeyi almayı düşünmedikleri tespit edilmiştir. Bunun nedenleri olarak; işletmelerin %92,41'i üretilen ürünleri satın alanların böyle bir belge istememesini, %87,34'ü bu belgeyi almanın çok pahalı olmasını, %22,78'i işletmenin ölçeği gereği ihtiyaç olmayacağını düşünmesini, %11,9'u bu konuda danışmanlık hizmeti alınabilecek bir firmanın ilde olup-olmadığının bilinmemesini ve %1,27'si de bu belgeyi almak için işlemlerin uzun süre gerektirmesini belirtmişlerdir.

İşletmelerin %97,59'unun Marka Tescil Belgesi'ne sahip olmadığı belirlenmiştir. Bunun en önemli nedeni %97,53 ile bu belgeye ihtiyaç duyulmaması olarak tespit edilmiş iken, diğer yandan %8,64 ile markalaşma çalışmalarına başlandığı ve en kısa sürede başvuru yapılmasının düşünüldüğü, %7,41 ile gelecekte markalaşma çalışmalarına başlanmasının düşünüldüğü saptanmıştır.

İncelenen işletmelerin %92,77'sinin dışarıdan Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri almadıkları saptanmıştır. Dışarıdan bu hizmeti alan işletmelerin aldıkları konuların; pazarlama (%100,00), reklam (%100,00), bilgisayar sistemleri (%83,33), makine teçhizatı (%66,67) ve dış ticaret (%50,00) olduğu belirlenmiştir. Dışarıdan danışmanlık ve eğitim hizmetleri almayan işletmelerin nedenleri; başta bu hizmetin işletmeye sağlayacağı fayda konusundaki bilgi eksikliği (%98,70) olmak üzere bu konuda ihtiyaç duyulmaması (%89,61), bu konuda hizmet almayı hiç düşünmemeleri (%53,25) ve düşünülmesine rağmen bu konuda hizmet alınacak firma olup olmadığı konusunda emin olmaması (%15,58) şeklinde saptanmıştır.

İşletmelerin %98,80 gibi tamamına yakın bir kısmının, üretimini yaptıkları ürünlerin kalite kontrol uygulaması yap(tır)madıkları, %1,20'sinin ise ürettikleri ürünlerin kalite ve kontrolünün kendi laboratuvarlarında yaptırıldığı ve bu işlemi de 1 günde yaptırdığı belirlenmiştir. İşletmelerin küçük ölçekli olması, satışlarının genellikle il içine olması ve daha da önemlisi siparişle çalışılması sonucu kalite kontrol uygulamasına ihtiyaç olmaması durumu ortaya çıkmıştır. Çünkü sipariş veren müşterinin ürünün sadece fiyatına

dikkat etmesi, kalitenin arka plana atılması, belki de hiç dikkate alınmaması sonucunda önem sırasının değişmesine ve kalite kontrol uygulamasının aranmamasına sebebiyet vermektedir.

Üretimde kalite kontrollerinin yap(tır)mamanın en önemli nedeni kalite kontrolünün bizzat üretim esnasında yapılması ve ikinci bir kalite kontrol işlemine tabi tutulmaması (%95,18) iken bunu işletmenin kalite kontrolü gerektirecek kapasitede iş hacminin olmaması (%90,36), kalite kontrolü isteyen büyük firmalar ile çalışılmaması (%33,73) ve kalite kontrolü gerektirecek hammadde alımının yapılmaması (%4,82) izlemektedir.

İncelenen işletmelerin üretimde yaşadığı en önemli sorun teknoloji yetersizliği (%97,59) olup bunu kalifiye eleman eksikliği ve işçi sorunları (%96,39), ürünlere olan talep yetersizliği (%95,18), yasa ve yönetmeliklerdeki eksiklikler (%61,45), enerji maliyetinin yüksek oluşu (%21,69), yerli hammadde yetersizliği (%12,05), üretim planlamasında oluşan aksaklıklar (%10,84), işletmenin finansman yetersizliği (%9,64) ve ithal hammadde teminindeki zorluklar (%3,61) takip etmektedir.

Görüşülen işletmeler, ürettikleri ürünlere karşı talep yetersizliğinin en önemli sebeplerini; %86,75 ile ödeme seçeneklerinin müşteriler tarafından rağbet görmemesi, %81,93 ile reklamın yetersiz olmasını, %77,11 ile üretim teknolojisindeki yetersizlikleri, %21,69 ile ahşapla ilgili bilgi eksikliği veya yanlış bilgiler ve %18,07 ile de bilinçsiz üretimler sonucu ortaya çıkan yanlış tanıtımlar olarak belirtmişlerdir. Üretilen ürünleri alacak kişilerin öncelikle ürünün fiyatına ve ödeme şekline dikkat etmesi ve ödeme kolaylığı varsa satın alma kararını olumlu vermesi söz konusu iken, işletmelerin de mümkün olduğunca bu yönde hareket etmesi ve fiyat tespit ederken bunu dikkate alması gerekir. Buna göre satış fiyatlarını tespit eden ve müşterinin lehine bir durum ortaya koyan işletmelerin talep yetersizliğinden daha az şikâyet ettiği dikkat çekmektedir.

İşletmelerin buldukları bölgedeki ulaşım, enerji, eğitim imkânları ve sosyal çevre faktörlerin üretim üzerinde sahip olduğu etkileme durumu incelendiğinde; işletmelerin %90,36'sı elverişsiz şartların üretimleri kısıtlandığını, %37,35'i istenilen sürede hammadde temin edilemediğini ve %7,23'ü de bu faktörlerin üretim üzerine olumsuz bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

İncelenen İşletmelerin Pazarlama ve Reklam Durumu

İncelenen işletmelerin %95,18'inin ürettikleri ürünlerin pazarlamasını kendilerinin yaptıkları belirlenmiş olup, pazarlamayı kendi yapan

işletmelerin ise sadece %1,27'sinin yan kuruluşlarının olduğu, kalanların da bizzat kendilerinin yaptıkları belirlenmiştir. Pazarlama işlerinin bir başka firma ya da kişilerce yapılmasının maliyetlere yansıtacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle maliyetleri düşük tutmanın yolları aranmalı ve siparişe çalışma yöntemi tercih edilmelidir. Aksi halde ürün satışlarının daha da düşeceği bir gerçektir. İşletmelerden bazılarının (%4,82) ürettikleri ürünleri kendilerinin pazarlayamamasının en önemli nedenleri; %100,00 ile “pazarlamanın bir başka firma üzerinden yapılması” ve “pazarlamanın değişik yerlerdeki bayiler aracılığıyla yapılması” olarak tespit edilmiştir.

İşletmelerin tamamının il içine (toplam üretimin %78,43'ü), %67,47'sinin yurt içine (toplam üretimin %31,25'i) ve %1,20'sinin de yurt dışına (toplam üretimin %20,00'si) ürün satışı yaptıkları tespit edilmiştir. İl içi piyasa durumuna göre satışların il dışına da yapılması tercih sebebidir. Yurt dışına ticaret yapma şartlarının oldukça ağır olması ve ciddi ekonomik bağlantılar istememesi, işletmeleri yurt içine satışa zorlamaktadır. İncelenen işletmelerden il içine ürünlerini pazarlayan işletmelerin satışlarının %50'den daha azını yapanların oranı %16,87 ve satışlarının %50'den fazlasını il içine yapanların oranının ise %83,13 olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerin %91,57'sinin piyasa pazar araştırması yap(tır)madığı belirlenmiştir. Pazarlama araştırması yapan işletmelerin; %100,00 ile satış ve bayi raporları, %28,57 ile anket ve %14,29 ile de telefon ile bu işi yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca pazar araştırması yapan/yaptıran işletmelerin tamamı bu araştırmayı kendisi yapmakta, %42,86'sı ise bir başka firmadan zaman zaman yardım almaktadır.

İşletmelerden bazılarının pazar araştırması yap(tır)mama nedenleri; %85,53 ile pazar araştırmasını gerektirecek ürün çeşidinin olmaması, %27,63 ile değişik yerlerden gelen istekler doğrultusunda hareket edildiğinden pazar araştırmasına gerek olmaması ve %2,63 ile de pazar araştırmasının bayiler aracılığıyla yapılması olarak tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerin %68,67'sinin reklam yaptıkları/yaptırdıkları belirlenmiş olup, en fazla kullanılan reklam kanalı/şekli Ramazan İmsakiyesi (%96,49) ve broşür (%89,47) dağıtımıdır. Bununla birlikte, diğer eşantiyon dağıtımı (%49,12), katalog basımı (%26,32) yanında radyo (%21,05), TV (%17,54), gazete (%12,28), pano (%12,2) ve dergilerde (%3,51) reklam yapan işletmeler de bulunmaktadır. İşletmelerin reklam yapmada bilinen veya birçok işletme tarafından da kullanılan kanalları tercih ettiği görülmektedir. Çünkü farklı düşünce ve reklam kanallarının nasıl bir maliyet getireceği bilinmemektedir. Buna karşın incelenen işletmelerden bazılarının

reklam yapmama/yaptırmama nedenleri ise; reklam yapacak ölçekte bir iş hacminin olmaması (%100,00), üretilen ürünlerin hemen satılması dolayısıyla reklama ihtiyaç duyulmaması (%3,85) ve reklam için ayrılacak ayrı bir bütçenin olmaması (%3,85) şeklinde saptanmıştır.

İşletmelerin %91,57'si gibi tamamına yakın bir kısmının ürettikleri ürünlerine pazar bulmada sorun yaşadıkları görülmüştür. Bunun nedenleri; %90,79 ile pazar payının istenilen seviyeye gelememesi için satışlardan eksiklikleri karşılamaya fon ayırlamaması, %86,84 ile satışa sunulan ürünlerin kalitesinin aranan kalitede olamaması ve %19,74 ile de satışa sunulan ürünlerin satış fiyatlarının tüketicilerce yüksek bulunması olarak tespit edilmiştir. Üretilen ürünlere pazar bulamama nedenlerinin hep aynı mahiyette olduğu görülmektedir. Zira satışların iyi seviyelerde olmaması, sonucu itibariyle birçok konuyu direkt olarak etkilemektedir. Kendini yenileme için ayrılacak fon, makine parkının gerekli makinelerle takviye edilmesi, ürün çeşitliliğinin artırılması bunların başında gelenlerdir.

İncelenen işletmelerden bazılarının üretimini yaptıkları ürünlere pazar bulmada sorun yaşamamalarının en önemli nedeninin ise %85,71 ile sektörde yeniliklerin devamlı takip edilmesi/araştırılması ve kendilerini geliştiriyor olması şeklinde belirlenmiş iken bunu %14,29 ile kaliteli mal üretildiği ve %14,29 ile de reklam gibi değişik nedenlerle tanınan bir firma olduğundan dolayı satışlarda ya da pazar bulmada herhangi bir problem yaşanmadığı ifade edilmiştir.

Anket yapılan işletmelerin; %92,77'sinin doğrudan fabrikadan halka ürün pazarladığı (%97,40 oranında ekstradan teşhir mağazası istemiyor olması nedeniyle), %15,66'sının aracı kuruluşlar kullandığı (%61,54'ünün ekstra eleman ihtiyacı ve maliyeti olmaması nedeniyle, %38,46'sının da pazar araştırması gerektirmemesi nedeniyle) ve %13,25'inin ise satış şubeleri aracılığıyla (%81,82'sinin daha fazla ürün çeşidinin sergileme imkânı olması ve %18,18'inin de teşhir alanının daha geniş olması nedeniyle) ürünlerini pazarladıkları tespit edilmiştir.

İncelenen İşletmelerin İhracat Durumu

İncelenen işletmelerden ihracat yapan sadece 1 adet işletme (%1,20) olup, bu işletmenin oturma grubu mobilyasında Azerbaycan, İran, Irak, Gürcistan ve Rusya'ya, modüler mobilyada Suudi Arabistan, Suriye, Azerbaycan, Gürcistan ve Rusya'ya, genel olarak da pazar payının daha geniş olması nedeniyle AB ülkelerini, Türk Cumhuriyetlerini, İslam ülkelerini ve ABD'ye ticaretleri vardır.

İncelenen işletmelerin önemli bir kısmının ihracat yapmamalarının nedenleri; ihracat yapılacak kalitede mal üretmemesi (%100,00), siparişle çalışılmaması (%100,00) ve ihracat konusunda yeterli sayıda uzman eleman olmaması (%37,80) olarak tespit edilmiştir.

İhracat yapan işletmenin kendi markası altında yurt dışına ticaret yaptığı, bunun da sorunlarla birebir muhatap olup daha hızlı ve daha kısa sürede çözme imkânına sahip olmayı avantaj olarak gördüğü belirlenmiştir. Ayrıca, reklama daha çok ihtiyaç duyulmasının bir dezavantajı olarak ortaya çıktığı da belirlenmiştir. Bu firmanın, ihracatı sırasında; ihracat bedellerini zamanında ya da hiç alamama, havaalanının yetersiz olması ve bürokrasinin çok olması gibi değişik sorunlar yaşadığı belirlenmiştir.

İhracat yapan işletmenin resmi sıkıntılar olduğunda, hemen ardından bu durumun ticarete de yansması yönüyle Rusya; iç savaş ve karışıklıklar yönüyle Irak ve Suriye; yine iç savaş ve istikrarsız bir ortam olması nedeniyle İran ile sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. İhracatçı işletmenin yaşadığı sıkıntıların ihracatını orta seviyede engellediği belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerin %98,80'inin ihracatla ilgili uluslararası mevzuat hakkında gerekli bilgilerinin olmadığı belirlenmiş olup, “*ihracat yapılmadığı için mevzuatı öğrenmeye de ihtiyaç hissedilmemesi*” ve “*gerekli bilgiye sahip eleman eksikliği*” nedenlerle işletmelerin yurt dışı ihracatı ile ilgili gerekli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

İncelenen İşletmelerin Diğer Sorunları

İncelenen işletmelerin karşılaştıkları finansal sorunlar; %61,45 ile maliyetlerde meydana gelen değişiklikler, %61,45 ile alacak tahsilindeki gecikmeler, %59,04 ile büyüyememek, %36,14 ile satışların düşüklüğü, %33,73 ile özkaynak yetersizliği ve %28,92 ile de kredi faiz oranlarının yüksek oluşu şeklinde saptanmıştır.

İşletmelerin kullandıkları makinelerle ilgili karşılaştıkları en önemli sorunun; kullanılan makinelerin teknolojik olarak geri seviyede olması nedeniyle sık sık arıza yapması (%74,70) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, üretimde kullanılan makinelerin hassas ve daha temiz iş çıkması için yeterli olmaması (%61,45), yeni makineler bile alınsa kullanacak teknik eleman temininde sıkıntı çekilmesinden endişe ediliyor olunması (%57,83) ve makinelerin arızalanması durumunda yedek parça temininin oldukça sıkıntılı olması diğer sorunlar olarak saptanmıştır. Sonuçta, kullanılan makinelerin sahip oldukları teknoloji itibarıyla oldukça geri oldukları, gerek bakımlarının ve

gerekse yedek parçaların oldukça maliyetli oldukları için üretimi olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

İncelenen işletmelerin AB ile yapılan Gümrük Antlaşması'ndan kaynaklanan sorunların varlığı incelendiğinde, işletmelerin %96,39'unun "*ihracat olmaması*" nedeniyle herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın, AB ile yapılan Gümrük Antlaşması'ndan sorunlar yaşadığını beyan eden işletmelerin tümü "*yurt dışı pazarından daha düşük maliyetle giren ürünler nedeniyle rekabet gücünün azaldığını*" belirtmişlerdir. Bununla birlikte, %66,67'si de "*bürokrasi anlamında olumsuz gelişmelerin varlığına*" dikkat çekmiştir.

İncelenen İşletmelerin Gelecekteki Hedefleri

İncelenen işletmelerin %80,72'sinin Tokat ilinde orman ürünleri endüstrisinin geli(ş)e memekte olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Gelişmekte olduğunu düşünenlerin ise orman ürünleri endüstrisinin gelişmesini sağlayan faktör olarak %93,75 oranında "*bölgenin hammadde açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu*" düşüncesi ve %75,00 oranında da "*bölgenin ürün satışı açısından teşvik gibi avantajlara sahip olması*"nı gösterdikleri belirlenmiştir.

Tokat ilinde orman ürünleri endüstrisinin gelişmediğini düşünen işletmeler, bunun nedeni olarak; gerek yerel ve gerekse merkezi yönetimin sektöre sahip çıkmamasını (%100,00), bu sektöre gerekli yatırımın yapılmamasını (%89,55), üretilen ürünlerin kalitesiz olmasını (%86,57) ve işletmeler arası ortaklıkların şart olduğunu belirtmişlerdir.

İncelenen işletmelerin %68,67'sinin geleceğe yönelik gelişme ve büyüme planlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu planlar araştırıldığında tamamının "*istihdamın artırılmasını*" düşündüğü belirlenmiştir. İşletmelerin tamamının yine "*aynı işi yapmak istedikleri, daha iyi nasıl yapabiliriz?*" düşüncesinin hâkim olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerden geleceğe yönelik gelişme ve büyüme planları olanların tamamının "*istihdamı artırma*", %94,74'ünün "*öncelikle mevcudu koruma*", %92,98'inin "*makine parkını genişletme*" ve %91,23'ünün de "*ihracata başlama*" düşüncesinde olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerden geleceğe yönelik gelişme ve büyüme planı olmayan işletmeler incelendiğinde ise; tamamında "*ortaklık olmadığı sürece büyümenin ve gelişmenin çok zor olacağı*" düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür. Araştırmada, incelenen işletmelerde ortaklık müessesesinin çok zayıf olduğu

ve kimsenin buna yanaşmadığı, her işletmenin kendi başına her türlü sıkıntıyla mücadele etmeye çalıştığı, yapı ve sermayece zayıf işletmelerin de kapanmakla karşı karşıya geldiği önemli sonuçlardandır.

İncelenen işletmelerin bölgede uygulanan Teşvik Yasası'ndan yararlanma durumu araştırıldığında; işletmelerin %38,55'inin bu yasadan yararlandığı belirlenmiştir. İlgili yasadan yararlanmayan işletmelerin (%61,45) nedenleri; %80,39 ile “yeterli bilgi olmaması”, %72,55 ile “şartların uymaması”, %54,90 ile “danışmanlık firmalarının olmaması” ve %23,53 ile de “bu konunun hiç düşünülmemesi” olarak belirlenmiştir.

Bölgede uygulanan Teşvik Yasası'ndan yararlanmayan işletmelerin, yararlanmaları durumunda, işletmelerin; %95,18 oranında “ürün çeşitliliğinin artırılması”, %90,36 oranında “istihdamın artırılması”, %86,75 oranında “kapalı alanı büyüme”, %27,71 oranında “ihracata başlanılması” ve %24,10 oranında da “pazar payını artırma” konularında yatırım yapmayı düşündükleri tespit edilmiştir.

İşletmelere göre, Tokat ilinde uygulanan teşvik yasasından işletmelere yansıyan olumsuz yönler bulunmaktadır. Bunlar; yeterli bilginin olmaması (%97,59), danışmanlık şirketlerinden bağımsız işlerin yürütülememesi (%63,86), bürokrasinin çok ağır işlemesi (%33,73), şartların ağır olması (%32,53) ve geri ödemelerin çok geç yapılması (%4,82) olarak belirtilmiştir. İşletmelerin gerek şu an yürürlükte olan teşvik yasasından ve gerekse diğer kolaylıklardan haberdar olmaması ve dahası bilgi alabilecek gerekli birimlerden düşünce olarak uzak olması sonucu kendi kaderiyle baş başa kalmışlardır. Sonuçta da belli sıkıntılara dayanabilen işletme faaliyetine devam etmekte, dayanamayan da maalesef faaliyetine son vermektedir.

İncelenen işletmelerin yakın gelecekte izlemeyi düşündükleri işletme politikalarına bakıldığında, öncelikle işletmelerin tamamının mevcut pazar payını artırma, üründe çeşitlendirmeye gitme ve yeni teknolojiye geçme düşünülürken, %93,98'i mevcut durumu koruma, %61,45'i kapasitelerini genişletme, %19,28'i yeni yurt içi pazarlara girme ve %14,46'sı da yeni yurt dışı pazarlara girme politikalarını izleyeceklerini belirtmişlerdir. İşletmeler faaliyetlerini idame ettirme adına ne gerekiyorsa yapmanın gayreti içindedirler. Ürün çeşitliliğini artırma, üretimde yeni teknolojiye geçme çabaları, ödeme seçeneklerini çeşitlendirme bunların başında gelenleridir.

İşletmelerin tamamı AR-GE'yi “araştırma” olarak görürken, %73,49'u “geliştirme”, %69,88'i “yenileme”, %36,14'ü “planlama” ve %26,51'i de “reklam” olarak kabul etmektedirler.

İncelenen işletmelerin %97,59'unun AR-GE'yi önemli gördüğü ve bunun nedenlerinin de AR-GE'yi %96,30 ile “yenileme”, %85,19 ile “*planlama*”, %77,11 ile “*geliştirme*” ve %53,09 ile de “*markalaşmaya doğru ilerleme*” olarak görmeleri şeklinde tespit edilmiştir.

AR-GE'yi önemli olarak görmeyen işletmelerin tamamının “*mevcudu korumanın bu zamanda daha akılcı olduğu*”nu düşündüğü ve %50,00'sinin ise “*ihtiyaç olarak görmediği*” belirlenmiştir.

İşletmelerin ancak %1,20'sinde AR-GE ünitesinin var olduğu saptanmıştır. Bazı işletmelerde AR-GE ünitesi bulunmama nedenleri olarak; %35,37 ile “*böyle bir birim kurmanın çok maliyetli olması*” ilk sırada yer alırken, bunu sırasıyla %34,15 ile “*üretim ölçeğinin küçük olması nedeniyle gerek duyulmaması*”, %21,95 ile “*mevcut ürünlerin satışında herhangi bir problem olmadığından gerekli görülmemesi*”, %19,51 ile “*işletmede böyle bir birimi kurmak için yeterli sayıda ve kalifiyede eleman bulunmaması*” ve %6,10 ile de “*fason üretim yapıldığından dolayı gerek duyulmaması*” şeklinde belirtilmiştir.

AR-GE ünitesi bulunmayan işletmeler incelendiğinde, %90,24'ünün bu üniteyi kurma düşüncesine sahip oldukları tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerin sektöre yönelik olarak (yasa, yönetmelik, tanıtım, teşvik vb. konularda) en önemli beklenti ve talebin ihracatın özendirilmesinin kolaylaştırılması (%98,80) olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, kredi kullanımının kolaylaştırılması (%91,57), teşvik yasasının genişletilmesi (%87,95) ve fuar imkânlarının artırılması da işletmelerin beklenti ve/veya talepleri arasındadır.

İşletmelerin yerel yönetimlerden beklentileri; altyapı (%91,57), teşvik yasası konusunda bilgilendirme (%91,57), ihracat konusunda bilgilendirme (%90,36), eleman temini (%90,36), krediler konusunda bilgilendirme (%85,54), fiziki alan (%21,9) ve yerleşim yeri desteği olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte, işletmelerin merkezi yönetimlerden beklentileri; tüm işletmelerin istediği “*kredi imkânlarının artırılması*”, “*mesleki eğitimin geliştirilmesi*” ve “*sigorta maliyetlerinin düşürülmesi*” ile birlikte %98,80 ile ihracatın kolaylaştırılması ve %75,90 ile bürokrasinin kolaylaştırılmasıdır.

İncelenen işletmelerin bağlı buldukları meslek odalarından beklentileri ise; tamamının “*teşvik yasası konusunda bilgilendirilmesi*” ve “*eleman temininde/bulmada destek sağlanması*” konularında hem fikir olduğu,

bununla birlikte %97,59 ile “*krediler konusunda bilgilendirme*” ve “*kredi desteği sağlama*”, %91,57 ile “*projeler konusunda bilgilendirme/hazırlama*”, %90,36 ile “*ihracat konusunda bilgilendirme*” ve %79,52 ile de “*ortaklıkların teşvik edilmesi*” şeklindedir.

Sonuç ve Öneriler

Tokat ilinde orman ve orman ürünleri sanayi üzerine yapılan bu araştırma neticesinde, anket yapılan işletmelerin birçok problemlere sahip olduğu görülmüştür. Bu sorunların çözümü ve bu işletmelerin gerek kendi, gerek il ve gerekse ülke ekonomisine daha fazla ekonomik katkı sağlamaları için yapılması gerekenler ve/veya alınması gereken tedbirler aşağıda verilmiştir:

- İhtiyaç duyulan elemanların temininde Meslek Lisesi mezunları gibi mesleki yeterliliğe sahip olanların tercih edilmesi hem istenilen iş kalitesinin ortaya çıkması ve hem de müşterinin ürün kalitesinden memnuniyetini sağlayacağı unutulmamalıdır.
- Çalışan personelin hizmetine servis ve yemekhane gibi sosyal imkânların sunulması sonucu olarak çalışan personelin memnuniyeti ve direkt olarak kaliteye yansıtacağı gerçeği ortadadır. Eğer mümkünse işletmenin ölçeğine bağlı olarak idareci konumundaki personele olsun, mümkünse lojman imkânı sunulması personele olumlu yansıtacaktır. Akli rahat olan personelin de verimli olacağı hiç şüphesizdir.
- Özellikle siparişe çalışan işletmelerin, ürün çeşitliliğinin arttırması gerekliliği ortada iken, bu yönde ivedilikle gerekli adımlar atılmalıdır.
- İşletmelerin tam kapasiteye ulaşmalarının yolları araştırılmalı, engeller varsa ortadan kaldırılmalıdır.
- Üretimde kullanılacak hammaddenin temin şartları tekrar gözden geçirilmeli, ürün özelliğine uygun kalitede ve uygun maliyette hammadde teminine gidilmelidir. Ancak kaliteden taviz verilmemelidir.
- Hammaddelerin genellikle fiyatların uygun olanlarının teminine gayret edilmelidir. Gerekirse değişik depolama teknikleri geliştirilmelidir.
- Üretimde kullanılan makineler teknolojik açıdan incelenmeli, ihtiyaç dâhilinde yenilenmesi yoluna gidilmelidir. Bu çerçevede gerekirse düşük faizli krediler kullanılmalıdır. Bu imkânların da olmaması durumunda kiralama yoluna gidilebilir.
- Mesleki kuruluşlarca, işletmelerin Kalite ve Standardizasyon uygulamasını kullanması için gerekli adımlar atılmalı, gerekirse teşvik edici unsurlar kullanılmalıdır.

- Kalite Güvence Sistemi Belgesi'ne sahip olan işletmenin oldukça az olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, arttırma adına yapılabilecekler mesleki kuruluşlarca olgunlaştırılmalı ve gerekli adımlar atılmalıdır.
- İşletmelerin markalaşması teşvik edilmelidir.
- İşletmelerin işbirliği içinde olduğu/olabileceği kuruluşlar araştırılmalı, katkıları üzerine çalışılmalı ve çıkan sonuçlar ışığında adımlar atılmalıdır.
- Merkezi yönetim tarafından yurt dışından kalitesi yüksek, düşük maliyetli hammadde getirilmesi teşvik edilmelidir.
- Üretilen ürünlerin kalite kontrollerinin yapılması adına kararlılıkla durulmalı, taviz verilmemelidir.
- Üretilen ürünlere karşı talep yetersizliğinin nedenleri araştırılmalı, sıkıntıların önüne ivedilikle geçilmelidir.
- Değişik pazarlama ve reklam yöntemleri bulunmalı, merkezi ve yerel yönetimlerce teşvik edilmeli, mesleki kuruluşlarca desteklenmelidir.
- Merkezi ve yerel yönetimlerce işletmeler yurt dışına ticaret özendirilmeli, gerekli konularda destekler verilmelidir.
- İşletmeler mevcut teşvik yasası ile ilgili gereği kadar bilgilendirilmeli, eksikliklerin giderilmesi yönünde yönlendirici rol oynamalıdır.
- İşletmelerin birçoğunda AR-GE biriminin olmadığı, dahası olmayan işletmelerin de ihtiyaç duymadığı tespit edilmiştir. AR-GE biriminin gerekliliği ve önemi anlatılmalı, teşvik edilmelidir.
- Çalışmada ortaya konulan merkezi ve yerel yönetimlerden beklentiler incelenmeli, istekler ile ihtiyaçlar tespit edilmelidir. Karşılansına adına gerekli adımlar ivedilikle atılmalıdır.
- Mesleki odalar ve kuruluşlar işletmelerle daha yakın çalışmalı, tespit edilen sıkıntıların çözümüne maksimum derecede katkıda bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Anonim (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Orman Ürünleri Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yayın No: 2376, ÖİK: 445, Ankara.
- Anonim (2012). Tokat İlinde Ticaret Borsasına Bağlı Meslek Grupları ve Üye Sayıları. TESOB Kayıtları, Tokat. Erişim Tarihi: Nisan 2012.
- Aksoy, O. (2006). Mobilya ve Panel Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri. Mobilya Dekorasyon Dergisi, 70: 311-312.

- Aksu, B. (2001). Türkiye’de Büyük Ölçekli Mobilya Sanayi işletmelerinin Yönetmel ve Örgütsel Yapılarının Analizi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 51(2): 95-115.
- Akyüz, K.C. (1995). Trabzon İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Tahlili. Karadeniz Teknik Üniversitesi FBE Orman Endüstri Mühendisliği ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Akyüz, K.C. (2000). Doğu Karadeniz Bölgesinde Yer Alan Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Yapısal Analizi. Karadeniz Teknik Üniversitesi FBE Orman Endüstri Mühendisliği ABD, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon.
- Akyüz, K.C., Akyüz. İ., Serin, H., Cındık, H. (2004). Batı Akdeniz Bölgesinde Yer alan Orman Ürünleri Sanayi İhracat Problemleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A(1): 97-110.
- Aytin, A. (2006). Düzce İli Orman Ürünleri Endüstrisinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi FBE Orman Endüstri Mühendisliği ABD, Yüksek Lisans Tezi, Düzce.
- Bektaş, İ. (2000). Kahramanmaraş’ta Orman Ürünleri Sanayinin Bugünkü Durumu ve Geliştirilmesi. Türkiye’de ve Kahramanmaraş Yöresinde Orman Ürünleri Sanayinin Önemi, Bugünkü Durumu ve Geliştirilmesi Paneli, 25 Nisan 2000, Kahramanmaraş, 43-44.
- Cındık, H., Akyüz, K.C., Serin, H. (1997). Orman Ürünleri Sanayinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler. I. Ulusal Mobilya Kongresi Bildiri Kitabı, 17-18 Kasım 1997, Ankara, 33-44.
- Çolakoğlu, M.H. (2004). Türkiye’de Kereste ve Parke Endüstrisinin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Gazi Üniversitesi FBE Orman Endüstri Mühendisliği ABD, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Serin, H., Akyüz, İ., Cındık, H., Akyüz, K.C. (2002). İçel İli Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Gazi Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2(1): 34-46.
- Togay, A. (2002). Ahşap Yapılar, Türkiye’de Ahşap Yapı Endüstrisinin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Gazi Üniversitesi FBE Orman Endüstri Mühendisliği ABD, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Yaman, A. (2006). Türkiye’de Orman Ürünleri Sektörünün Sorunları. Mobilya Dekorasyon Dergisi, 70: 308-310.